

Ung løjtnant eller gammel rebslager? En ægteskabshistorie fra Kerteminde og Faaborg

Af *Edvard Andersen*

I slutningen af 1700-årene boede kgl. told- og konsumtionskasserer Ulrich Frederich Holst i Kerteminde. Fra 1779 havde han bopæl og hjem i den store gård på hjørnet af Langegade og Vestergade. Ejendommen var på 17 fag. Den blev senere overtaget og ombygget af stor-købmænd.

U.F. Holst var født i København 1716, og efter studentertid, uddannelse og ophold på flere tjenestesteder blev han 1766 udnævnt til told- og konsumtionskasserer i Kerteminde, hvor han blev betegnet som en meget agtet og pålidelig embedsmand. Ved hans død 1798 blev der bl.a. noteret i kirkebogen, at han blev begravet under udfoldelse af fuld ceremoni og med ringning af alle klokker.

U.F. Holst var gift to gange, først med Johanne Frederiche Dorschin fra Bairuth og senere med dennes søster Cathrine Marie Augustine Frederike Dorschin.

I ægteskabet med førstnævnte fødtes datteren Sophie Caroline den 5. november 1760 i København. Da hun var 25 år, ankom til hjemmet i Kerteminde et brev med følgende indhold:

»Velærede aller højest ærede herr Toller!

Det fuldkomne Bevis og Erfarenhed jeg haver om Deres og Deres dydige Kærestes Ædelmodighed og fornuftige Tænkemaade i alle Ting giver mig herved den Anledning at tage den Frihed at aabenbare for Dem og Deres dydige Kæreste mit Hjertes inderlige Anliggende; den Godhed og Kærlighed jeg haver fattet til Deres dydige Jomfru-Datter er saaledes indprentet for mig, at jeg i mine Tanker aldrig i Verden kan forlade hende i hvorledes det gaaer, at sige om det er med Guds Villie og tillige med Deres og dydige Kærestes Samtykke, som ømme og kiærlige Forældre, der næst Gud haver at byde og Befale over hen-

de, saa er og bliver min fast-satte Tanke ifald det er med Deres Datters Willie at indtræde i Ægteskab med hinanden, hvilket jeg giver mig det store haab om Deres Velædelhed og Deres dydige Kiærstes Veltænkenhed, at det ej bliver mig af-slaget, og i mine Tanker troer at Anstændigheden er på begge Sider.

Det er ogsaa min Pligt-Skyldighed i saadanne Omstændigheder at tilkendegive for Dem min Tilstand. Da kan jeg for det første ikke prale af megen Midler, for jeg haver desværre ingen uden hvad de nødvendige Omkostninger kan være som med at sætte i Enke-Cassen og at istandholde en lille Husholdning med, det haver jeg og intet mere, og saa hvad min virkelige Gage er, som er i alt 16 rd. maanedlig, som tager sin Begyndelse fra February maaned d.a., saa jeg Troer, at man med en god Huus-Holdning gierne kan have vores indkomme, helst paa Landet, hvor jeg er fast forsikret paa at komme og tænker desuagtet med Guds Hielp ikke at forblive længere i den Stand jeg nu er i, da jeg for 1. Aar siden med mine venners Hjælp har søgt Conciell Embede, har ogsaa virkelig kunde haft det, men den tid synes mine Venner, at et Brød på 200 rd. var vell lidt, men havde derimod de bedste Forsikringer om et bedre med første muligt er. Jeg forsikrer Dem tillige med den aller Højeste Ed, at jeg aldrig haver tænkt og heller ikke tænker at være Dem til nogen Slags byrde, heller ikke at benytte mig i nogen Maade af Deres Brød eller Interesser, hvilket skulde gøre mig meget ondt at Dem eller Deres Kæreste skulde heraf faa nogen Anledning at fatte saadanne Tanker om mig, for jeg ved ikke med mit Vidende at dette skulde være Dem eller Deres Kæreste i nogen Maade anstødeligt heller ikke at have Aarsag til at Af-slaa min Begiering, thi den Store Gud, som forsørger alle Mennesker i Verden, han forsørger saavel de som haver lidt at begynde med, som de der haver meget. Jeg haver nu intet mere tilbage uden hvad jeg i al Sandhed har tilkendegivet Dem, hvor jeg med stor Længsel og ærbødighed forventer Deres og dydige Kærstes veltænkende Erklæring og Samtykke dertil. Henlever jeg med største Høyagtelse og forbliver Deres velædle allerhøjst ærede hr. Tøllers ædbødige Ven og tiener.

Kerteminde, den 19 d. Januar 1785.

gez. Peter Lorentz Holst v. Bruun.

Det har ikke været muligt at finde nogen familiemæssig forbindelse mellem de to mænd, frieren og faderen, selv om de begge hedder Holst.

Brevskriveren, Peter Lorentz Holst v. Bruun, var født i Norge. Han

Ungdomsportræt af Sophie Caroline Holst (1760–1849), der bragte det frierbrev, som hun modtog i 1785, med til Fåborg, hvor det endnu opbevares.

blev sekondløjtnant i det Oldenborgske regiment 1783 og forflyttedes til den kronborgske Bataillon 1789, men denne opløstes 1790, og han blev afskediget med 72 rd. årlig pension. I den efterfølgende tid søgte han en del embeder under toldetaten, men uden resultat. Den 13. oktober døde han i Skanderborg, vistnok uden livsarvinger. Han blev kun 46 år.

Men tilbage til frierbrevet.

Vi ved ikke, hvorledes det blev modtaget af toldereren og hans »kæreste« (kone) og heller ikke, hvorledes Sophie Caroline stillede sig til forslaget, hvis hun i det hele taget blev spurgt? Hun forblev ugift lige til 1802, da hun i en alder af 42 år giftede sig med Hans Rasmussen Kaster, der var rebslagermester i Faaborg. På det tidspunkt var hendes tidligere frier død og hendes forældre ligeledes, men frierbrevet var bevaret i hjemmet, måske gemt af forældrene, måske af Sophie Caroline selv. Ved sit giftermål med rebslagermesteren bragte hun det gamle frierbrev med til Faaborg, iøvrigt sammen med en del værdis-

fuldt arvegods fra hjemmet, og hun bevarede brevet lige til sin død 14. maj 1849, hvilket kan opfattes som et bevis for, at hun hele tiden har haft en del til overs for sin ungdoms frier i Kerteminde.

Om hendes ægteskab med Hans Rasmussen Kaster i Faaborg kan følgende oplyses: Hendes ægtemand var en respekteret borger i byen. Han var født 1738 i Trondhjem og var således ved sit giftermål med Sophie 64 år gammel. Han havde været gift før, nemlig med skipperdatteren Anne Margrethe Mortensdatter Alsing, enke efter rebslager Peter Weygang, der døde år 1800 i en alder af 67 år efter 33 års ægteskab. Kaster var flittig til at skrive dagbog og føre korrespondance, ja endog til at forfatte digte og mindevers. Det er et besynderligt held og meget glædeligt, at mange af hans skriftlige arbejder, deriblandt hans dagbøger er bevaret. Det fremgår af hans dagbøger, at hans første hustru på dødslejet flere gange opfordrede manden til at indgå et nyt ægteskab, når hun ikke var mere. Ifølge dagbogen sagde hun bl.a.: »Du bliver gammel og svækkelig, og just da er dig tjenligt, at du har en kone, som daglig kan se dig til gode«. – Hun sagde en anden dag: »Du skal gifte dig og ikke sidde hen under dine børns vinger!«

Kaster skriver, at det må formodes, at hun talte sandhedssprog, og »man skal ikke forkaste den døendes sidste vilje«. Videre skriver han, at en af hans venner foreslog ham at tage en kone igen. Vennen kendte »et parti, der kunne være mig tjenlig og som han kendte nøje, nemlig en jomfru Holst i Kerteminde, som besad et godt hjerte, var ved årene og havde formue«.

Nogen tid derefter rejste Kaster til Kerteminde: »Jeg kom da hos byfoged Bluhme i tale med jomfru Holst. Under samtalen foreslog jeg hende en ægteskabsforening med mig, og jeg bemærkede af hendes svar, at hun var vidende om, hvori mit ærinde og nærværelse bestod, og hun svarede, at hun i Guds navn havde besluttet at opfylde min begæring. På stedet blev vi begge forenet og brylluppet så snart som muligt berammet. 1802 den 25. november holdt jeg bryllup med merbemeldte jomfru. Brylluppet blev holdt hos købmand Christensen, hos hvem hun i nogen tid havde været indlogerende. Vi rejste derpå den 28. november fra Kerteminde og kom samme dags aften til Faaborg, hvor min kone fandt alle ting vel. Gud, lad os leve vel og fornøjet med hinanden, indtil vore dage i ægteskabet tager en ende.«

Sophie Caroline medbragte i ægteskabet 842 rdl., en stor sum i da-tiden, samt nogle møbler og billeder. Året efter vielsen kunne rebslager Kaster indfri en obligation i sin ejendom på 400 rdl., således at ægteparret kunne sidde rentefrit i deres ejendom i Grønnegade. Den var

beliggende omtrent over for hans tidligere hjem og store reberbane, som var overdraget en søn.

Kaster døde 24. juli 1816, og Sophie fra Kerteminde overlevede ham lige til 14. maj 1849.

Det 200 år gamle og sjældne frierbrev opbevares endnu i Kaster-slægten i Faaborg.

Brevets slutning gengives her.

med, som du nu faar meget. Jeg faar nu
 ikke mere tilbøgen inden godting i alle Oaer
 for Eilshøjgaard, som, som jeg med flere børn
 Sids og de berøgtede Korskander, som jeg og min
 søster fra Haldenhusen, Gullerung og Samsbyen
 fortil. Hansson og med Olyste
 Gjørdahl, og for bære
 som Peter og Gullerung
 og de 2de Colburns for bære
 27de Jan, og min
 Kerteminde
 19de Jan. 1785.

Peter Lorentz Stolte
 v. Pörris

Kildehenvisninger

- Kerteminde byhistoriske Arkiv.
- Optegnelser af direktør H. C. Jørgensen, Faaborg.
- Optegnelser af stationsforstander E. Kaster, Odder.
- Lokalhistorisk Selskab og Samling, Faaborg.
- Slægtshistorisk Forening, Faaborg.